

like nezadovoljstva si zaman prizadevajo, da bi se spravili v red. Anarhija ni ponehala.

Nasprotno, ta se po Carlyleovem pojmovanju širi po vsej Evropi. Podaljšuje jo liberalizem, ki ravnodušno motri samovoljno blagostanje enih in brezizhodno nezadovoljstvo drugih in vodi vse pravice k enemu načelu: „ne ukradi in ne bodi ukraden“. Podaljšuje jo amerikanizem, katerega formula je „anarhija plus constable“. Podaljšuje jo industrijska Anglija, ki se je spremenila v močvirje s strupenimi izparami. Podaljšuje jo demokracija.

Istočasno s Tocquevillom je zabeležil Carlyle novi in neodvratni pojav evropskega življenja, namreč demokracijo: „K demokraciji in samo k demokraciji zdaj vobče teži tek stvari.“ Toda v čem je njeno bistvo? „Demokracija pomeni, da so ljudje obupali nad tem, da bi našli heroje, ki bi jim vodili upravo, in se mirne duše privajajo v to, da jih ni.“ Pred njenimi volilnimi škatlami sta enaka Krist in Judež. Nasprotno, Juda oholo gleda Kristu v obraz, rožljajoč v hlačnem žepu s svojimi tridesetimi srebrniki. Demokracija teži po „samoupravi mase preko mase“. Toda „njena končna posledica je ničla“.

Na ta način so vse duhovne in socialne težnje moderne Evrope vzbujale v Carlyleu vtis, da obstoji silno resna kriza. „Kakor dež padajo z vseh strani krpe in odpadki starih simbolov.“ „Sredi divjih valov kaosa bruhnejo v svinčenem ozračju iznenada revolucije.“ S takim mračnim predčuvstvovanjem sredi, kot se je videlo, mirnega in varnega življenja civiliziranih narodov, je pred petdesetimi leti, že za svojega življenja v neki meri zasmehovan, v neki meri pozabljen šel v grob mračni starec, čigar obraz je spominjal na Michelangela in ki je bil globoko uverjen, da je „priroda božanska, pravica nesmrtna in da bo svet vedno imel svoje heroje“.

PRVI DVOMI

T O N E S E L I Š K A R

(Osmo poglavje iz romana „Nasedli brod.“*)

Poročni dan je kar hitro minul. Gostijo so napravili v spodnji sobi, ki je bila okrašena z bršljanom, klavir so postavili v sosednjo sobo, da so lahko raztegnili mizo na obe plati, več pa ni bilo treba, ker so bili le Justinovi starši, živinozdravnik iz trga, nekaj sorodnikov ter učitelj Hrast Martin, sošolec in tovariš obeh sester iz mladih let. Njegov oče

* Roman izide v tekočem letu med rednimi izdanji Tiskovne zadruge v zbirki Slovenski pisatelji, na katere opozarjamo svoje čitatelje. (Op. ur.)

je bil dolgo let Dolinarjev žagar. Sprva so mislili povabiti tudi župana in notarja, toda bila sta si v laseh, pa niso klicali ne enega ne drugega.

Nič posebnega ni bilo, da bi bilo vredno zapisati v knjigo te povesti, ah, vse to je poteklo mirno, sprva nekoliko pretiho, pa se je po kosilu le oživel, ko so spili že dokaj vina. Z napitnicami je pričel živino-zdravnik in je končal Dolinar, še pred polnočjo so se gostje razšli, samo Marta je še ostala pri očetu, ker je imela nekaj dni dopusta.

V najkrajšem času so na hitro roko preuredili v hiši prvo nadstropje, pobelili kuhinjo in dve sobi, kupili v Celju novo spalnico, za eno sobo pa je bilo doma dovolj starega, močnega pohištva, zavese ji je darovala Marta, popravili so peči, tako da je bilo stanovanje kar udobno za prvo silo, ko pa se uredita in uživita, bosta pa lahko mislila še na kaj drugega, saj se ne mudi, da bi morala kaj vse imeti.

Zima je že poenjala in te prve mesece sta živela sama zase, nikamor nista hodila, uživala sta vso to novo stran življenja in sta bila srečna. Justin se je opajal ob ugodju zakonstva, ko je vendar vse tako lepo urejeno: vležeš se v mehko belo posteljo, zjutraj dobiš kavo na nočno omario, da se še malo poleniš pod toplo odejo, v umivalniku je topla voda, na brisači je uvezeno „Dobro jutro“, hlače so očiščene in zlikane, prestopiš se nekajkrat po kuhinji, nad mizo je bel prtič, na katerem se bere

Največja sreča za moža
je žena, ki dobro kuhat' zna —

potem se pomeniš z ženo in ugotovita, da bi bila danes namesto juhe gobova omaka s kruhovimi cmoki, za večerjo reberca s kislim zeljem, trgovino je že fant pomedel, obrisal prah, ti pa samo stopiš za prodajno mizo, naspan, svež, sit ter si poiščeš v škatli mehko cigareto in jo z naslado pokadiš, napaseš si oči od stropa do tal po vseh stenah, vržeš pogled na železne obešalnike, kjer vise močni rjavi čevlji iz teletine, jermenje in biči, klopčiči vrvi, verige za živino pa zopet boksasti šolni za ženske, močni škornji za gozdarje in voznike, bičevniki, vozne svetilke in kuhinjska posoda, lepo modro emajlirana, ter črni lonci za kmečke peči, na lesenem stojalu vise lepo v trikote prepognjene rute, šerpe, rumene z majhnimi rožastimi vzorčki, nedeljske svilene z velikimi temnimi arabeskami, glej, zadaj ob oknu pa stoje vreče: živinska sol, otrobi, galica, vinski kamen in veliki leseni predali, v katerih je moka, od dvojne nularice pa do krušne zmesi, nad temi pa predalčki kakor v apoteki: čaj, cimet, poper, stolčena paprika, kafra, kolofonija, škrob, modrilo, boraks, v pocinjeni posodi je petrolej, olje, v steklenih oma-

ricah čokolada in bonboni, toaletno milo, zgoraj je naložena cikorija, vsa desna stran pa je založena z blagom; le-tu je poceni roba za hribovce in drago sukno za tržane.

To je paša za oči. To je njegovo kraljestvo, za katero živi. Z roko seže v vrečo, v kateri je riž, dene na dlan nekaj zrnov in jih ogleduje proti luči; glazura je lepa, prav nič se ne loči od onega prve vrste. Ga zatorej pretrese v prvega in tako profitira takoj nekaj kron, ne da bi mu bilo treba zavihati rokave. Na tehtnico položi pod papir, ki pokriva dno obeh medenih skodelic, nekaj zrn, to je malenkost, ki slučajno pade v tehtnico, če pa stokrat stehtaš, je takoj dobiček, ki ti ga stranka prepusti, ne da bi se upala dvomiti v tvojo poštenost.

Kmalu po poroki ga je zopet obiskal oče. Z Ano sta se razumela, prav rada ga je imela, z njim se je lahko pogovarjala o marsičem, popravil je kakšno malenkost v kuhinji, no, prišel pa je radi denarja. Ni, da bi takoj vsega vrnil, ampak vsaj nekaj, ker se bo hči možila in to mnogo stane.

Justin je obljubil do prihodnjega meseca, pa je bil že siten, ko je slišal to nevšečno stvar. Oh, to se tako težko naredi. Sposodiš si, porabiš in ko vračaš, se ti zdi, kakor da bi metal proč. No, oče je bil previden in ni besedice črhnil o tem Ani, Justin ne mara, da bi vedela za take posle, ko se ženska pač ne razume na vse stvari!

Ana je šivala in pletla perilce. Bila je noseča in ta preobrat v njenem telesu ji je dal živo misliti.

Ko so minuli dnevi žarkega ljubezenskega razkošja, se je počasi le zavedela, da je omožena. Da, približno tako si je predstavljala. Medeni tedni so bili in so prešli, vse one nežne ljubeznivosti, ki sta si jih drug drugemu izkazovala, so pojenjavale, nekatere so se pretvorile v navade, druge v razvade, videla je, da ne teče življenje tako kakor je pisano v knjigah, ah, kaj še, le kje so taki ljudje, ki so popisani v romanih! Ali so namišljeni, mogoče žive samo v skromnih željah piscev, ki hočejo ustvariti iz vsakdanjosti naslikan svet, življenje pa obdati z romantiko večne, neoskrunjene ljubezni, junaštva in zvestobe —?

Včasih zgoraj v sobi razglablja o tem. Tedaj odloži delo poleg sebe in misli. Nikdar ni bila tako razdvojena, da bi se razkričala ali raztogočila. Človek bi mislil, da je v nji vse urejeno, za vedno ustaljeno in položeno na skalo, ki se ne dá več premakniti. Nikdar se ni z nobenim človekom sporekla na glas, kakor to delajo ljudje, ki se puste zavojevati od jeze, nikdar ni vrgla iz sebe grde, grobe besede, od sile, z neko neverjetno močjo se je znala pred tujimi ljudmi zatajevati, tudi v trenutkih najhujših duševnih konfliktov je obdržala mirno lice, da, celo

smejala se je, če je bilo treba, ali pa se je izgovarjala z boleznijo, če je le kdo opazil, da se ji ne dá govoriti. Mogoče je bil v tem vzrok, da se je pogosto vdajala sama sebi in se gledala in da jo je včasih pograbila silna melanholija, ki jo je dušila in razdvajala ter jo zapeljevala v misli, s katerimi bi se ne smela družiti. Potem se je izjokala, se vrgla zopet v delo in si s kolonjsko vodo natrla obraz, da ne bi Justin opazil vnetih oči. Drugekrati se je skušala upreti takim neutolažljivim uram, da se je vlegla v posteljo, zatisnila ušesa in se skrila pod odejo. Pogostokrat je tako zaspala, če pa le ni mogla drugače, je pričela pisati Marti pismo, ki je bilo v takih dneh dolgo več strani.

Ne more se reči, da bi bila slaba gospodinja, kako neki, ko pa je vse sama kuhala, pospravljala, le za težja dela je najela kakšno žensko, ki so se ji kar ponujale, ker je bila zelo radodarna in je vedno dala več, kakor so zahtevale. Šivala je sama, stroj ji je kupil Justin na obroke, z ročnimi deli pa se ni dosti ukvarjala, ker so jo pričele oči skeleti, če je delala z drobnimi nitmi.

Po prvih mesecih njunega zakona, ko se ji je telo umirilo in se je vsa izžarela v ljubavnim omamah strasti, se je naenkrat zavedela, da ima moža. Vsi ti meseci so bili kratki, vsak dan sta oba z neugnano nestrpnostjo pričakovala novih dognanj in razodetij, zgodilo se je, da je prišel Justin iz trgovine v kuhinjo, samo da jo vidi in da se poigra z njenimi lici, ona pa ga je skozi okno klicala, le toliko, da spregovori z njim nekoliko nežnih besed.

No, tisto spoznanje, da je kar naenkrat nekega lepega dne vsega konec. Ne, o koncu se ne more govoriti, le tako bi se reklo, da se je tistega dne porodil pričetek vračanja v resničnost. Oh, spoznanje pa je vedno začetek konca, spoznanje trka na razum, srce pa omahne v otožnost, dokler ga zopet novi, veliki pretresljaji ne zdramijo v nov, mogočen plamen.

Kako se le more kaj takšnega zgoditi —?

Človek bi nikoli ne verjel, da je vse to življenje sestavljeno iz samih malenkosti. Iz kapric in navad, vzgoje in tradicije, vere in nevere, naziranja in nebrižnosti — kar pa je skupaj le nekaj, kar nas oblikuje, kuje, križa in ubija. Bog pomagaj, je vzdihnila neko jutro, ko je predramljena sedela v postelji poleg Justina, ki je še trdno spal tik zraven na svoji postelji, kako so mu pričeli izpadati lasje! Saj bo kmalu plešast!

Gledala ga je. Njegov obraz se je v teh mesecih odebelil. Ustnice so se mu v kratkih presledkih tresle, kadar je dihnul. Iz nosa mu je rasla velika grda kocina. Roke, ki jih je imel nad odejo, so se včasih

sunkovito zganile. Ko se je v spanju prevalil na hrbet, je pričel smrčati. Usta je imel tedaj odprta in je bil takole z zaprtimi očmi zelo spačen.

Za hipec ga je zamrzela.

Dopovedovala si je potem ves dan, da je to le slučaj, da je vsak človek v spanju drugačen, saj ga že noč in negibnost spremeni in da to pač ne more in ne sme biti vzrok tega hudobnega, grdega občutja, ki je danes šinilo vanjo. Zvečer je bila z njim zelo ljubezniva in je hotela popraviti krivico, ki mu jo je v mislih storila.

— Saj ga ljubim, moram ga ljubiti! si je prigovarjala.

Ko je pisala sestri, ji je zatrjevala, da si nikoli ni mislila, da bo tako srečna z Justinom, ki da ga neizmerno ljubi. Veš, je pisala, moram ga ljubiti, hočem se mu pokoriti in ga bom skušala oboževati.

Nad pismom pa je jokala. Ko so se spodaj črke od solz zalile, je pripisala:

— Jočem od sreče!

Telo se je umirilo, duša pa je zapadla dvomu.

Zvečer bi včasih rada govorila z Justinom. Ah, ne o samih vsakdanjih stvareh, o kuhi in trgovskih poslih, o čem drugem, oh, kaj se ne dá govoriti o knjigah, glasbi, ljubezni, zagonetnih dogodkih —? Justin pa se ni maral ukvarjati z nobeno mislijo, ki bi imela nekje svoj globlji izvor.

Čitala je v časopisu, da je ubil mož svojo ženo, ki jo je našel v objemu drugega. Justin je dejal:

— Čisto prav je storil! Če bi bil sodnik, bi ga oprostil.

Ana mu ni hotela pritrditi. Oporekala mu je in se zgražala nad njegovim naziranjem:

— Tako ne smeš obsojati! Kaj ti veš, kaj jo je zapeljalo. Mogoče jo je mož zaničeval, morda celo pretepal, bog ve, na kakšne načine jo je mučil, morda sam še večkrat grešil! Meni se smili, uboga ženska!

— Vlačuga je! Naj jo je stokrat pretepel, njegova žena je bila. Tega ne bi bila smela storiti!

Sam pri sebi je mislil: kaj bi sam storil, če bi se njemu tako zgodilo? Toda ni se mu ljubilo pogledati do dna tej možnosti. Segel je po zvezku „Beračevih skrivnosti“ in se zatopil v čitanje.

Ana je šivala in molčala. Dete v nji se je oglašalo in misel nanj je bila močna. Želela si je dečka. Deklice, ne, ah, ne deklice!

Ta čas se je zgodilo, da sta se prvokrat sprla. Ta sporček bi niti ne bil vreden zabeležbe, če ne bi bil zvezan z neko ugotovitvijo, ki nam bo zopet prav hodila, da bomo lažje razumeli nekatera dejanja, ki se bodo kmalu nanizala v potek te dolge povesti.

Pred nekaj dnevi si je kupil Justin malo lovsko psico, ki ji je dal ime Diana. Bila je silno plaha, vznemirljiva živalica, Ani se je koj zelo prikupila. Želela je, da bi spala v kuhinji, Justin pa da ne, ker bo rabil psico za lov in bi se le-tu preveč razvadila in odebelila.

Napravil ji je ležišče v drvarnici na dvorišču. Čez dan je bila mirna, le žalostno je gledala s svojimi velikimi, človeškimi očmi skozi late. Ležala je na kupu vreč in včasih pritajeno zacvilila, tenko kakor da bi se zdaj pa zdaj spomnila svojega rodnega gnezda. Še celo v spanju je včasih zamahnila s tačico, morda se je v snu igrala okoli svoje matere . . . Komaj pa se je naredila noč, je pričela cviliti in presunljivo tuliti, da je turobno odmevalo v tiho noč. Drvarnica je bila pod oknom spalnice.

Ani se je žival smilila.

— Prinesi jo gori, slišiš, kako joka!

— Se bo že privadila! je dejal Justin nejevoljen, ker ni mogel zaspati. To bo samo nekaj dni.

Psica pa kakor da bi pobesnela. Njeno tuljenje je bilo zategnjeno, v tihi noči je pošastno odmevalo od zidov. Tako menda tuli človek, kadar ga na smrt mučijo.

Ana se je vedno močneje razburjala. Sedela je v postelji in jo je bilo strah.

— Lepo te prosim, Justin, prinesi jo gori! ga je prosila. Ne morem prenašati tega.

Justin je postajal jezen. Vražji pes! Koliko preglavic ti napravi. Nerad je vstal, odprl okno in zaklical:

— Diana, psst! Diana, psst!

Psica se je za hip pomirila. Komaj pa se je okno zaprlo, je pričela znova, še obupneje.

— Ti hudičev pes! je godrnjal in srdito vlačil hlače nase, poiskal ključ, si nataknil copate in šel na dvorišče. Ko je čula psica njegove korake, se ga je menda razveselila. Njeno cviljenje je bilo sedaj otročje nežno, proseče, stala je na zadnjih nogah, s prednjimi tačicami pa je praskala po latah.

Pobožal jo je po glavi in jo položil nazaj na vreče. Z roko jo je večkrat rahlo udaril po zadku in ji zabičeval:

— Lezi, tiho, lezi, tiho!

Toda ni še zaklenil za seboj vežnih vrat, ko je že zopet psica zalajala, potem pa zategnjeno zatulila. To so bili kriki ubogega, zapuščenega deteta, ki kliče mater, od katere so ga nasilno odtrgali.

Justina je od jeze zavrnelo, zaletel se je z gnevom zopet na dvorišče, pograbil dolgo fižolovko, ki je slonela za vrati, odprl vrata in neusmi-

ljeno udaril po živali. Psička se je zrušila na vreče, dvignila glavico pred tem groznim, nepojmljivim, in ko je Justin drugikrat zamahnil, stiskajoč zobe, se ji je od bolečin izvil en sam nepretrgan cvileč jok, ki se je razlezal po vsem trgu, da so pričeli vsi psi lajati in bevskati. Bog ve, kaj bi se zgodilo s to betežno psico, da ni prihitela Ana. Vrgla se je na kolena pred trepetajočim kupčkom volhke dlake, dvignila je žival v naročje in jo brez besed odnesla gori v kuhinjo. Psica se je mehko stiskala med njene tople nedrije in je utihnila, ko so jo božale mehke roke.

Justina je bilo sram. Kako je mogel tepsti to majhno, nedolžno žival —? Ker ni mogel zaradi nje spati —? Ker ga ni ubogala —? Tepec, se je ozmerjal, kako naj uboga žival, če ne razume človeških besed!

Sam sebi se je zdel grd, da bi se opljuval, tako ponižan in strt, je šel po stopnicah, kakor da bi bil pravkar sam pretepen.

V kuhinjo se ni upal iti.

Zaspati tudi ni mogel. Danilo se je že, ko je šel vase in stopil po Ano. Sedela je pri mizi ogrnjena v plet in psička ji je spala v naročju. Imela je objokane oči. Vedela je, da pride, zato ga je čakala, da mu pokaže, da mu dá vedeti, kako neznansko prostaško je napravil s to ubogo psico!

— Ana, prosim te, pojdi spat! je prosil Justin. Pomisli, kaj je s teboj, tu je hladno!

Ana je položila Diano pod ognjišče na mehke, tople cunje in je šla v sobo. Šla je mimo Justina, kakor da bi ga ne bilo. Zastavil ji je pot, ujel jo za roko in jo prosil:

— Kako si malenkostna. Saj vem, da nisem storil prav. Ne bodi jezna! Skušal je najti v temi njena usta. Oklenila se ga je okoli vratu in mu zašepetala v ihtenju. Njen glas je bil proseč, roteč:

— Ne bodi grd!

To sta kmalu pozabila, Diana se je privadila hiše in je postala ljubka žival, ki jo je vsakdo rad pobožal. Nad vse rada se je igrala.

Vse bi se že kako sproti poravnalo, to so vendar stvari, ki se morajo pozabiti in koj zabrisati, kdo bi vendar gledal in iskal v vsakem prašku skale, ki se ne dá prevaliti kraj ceste, da se ne bi kakor nalašč baš pred Justinovo trgovino pojavili zidarji.

Na nasprotni strani je stala majhna pritlična hiša. Na prodaj mu je bila. Prodajala jo je stara ženska, ki se je preselila k svoji omoženi hčeri v mesto, Justin pa se je zanašal na ženino doto in na svojo hišo, kakopak na svojo hišo, čemu mu bi neki bila ta stara podrtija, dasiravno

je poceni, pet tisoč kron, ki bi si jih lahko sposodil! Sedaj bo le-tu klerikalni konzum, prav pred njegovim nosom!

Hišo so popravili, prizidali in tu imaš konkurenta, vražjega konkurenta, ki ti lahko močno škoduje, saj ima neomejena sredstva za reklamo: časopis, spovednico in prižnico. Vidiš, kako se te prime smola, še preden si prav dihati pričel.

Nataknen je bil. Zadiral se je nad Štefanom, lovil ljudi na cesti in jih izpraševal po ceni v konzumu, kalkuliral je, računal in primerjal, vrag ti, nekaj časa bo šlo s takimi cenami, ampak potem si vse svoje življenje ubog branjevec, za kar mu pa ni bilo, naj mu niti v um ne pade, da bi do smrti čepel v tem gnezdu in zbiral solde kakor branjevka na trgu. Da bi le kmalu stari prepisal! Kaj za vraga mečka, saj je vse njeno, to se pravi moje, pa kar molči, še omeni ne —?!

Ana se je pričela počasi uživljati v njegove posle — z zanimanjem pa tudi zaradi pregleda, ker se ji je čudno zdelo, da zadnje čase tako skopari z denarjem, ko ni bil nikoli stiskač, narobe, prej razsipnež, ki se ni pomišljal napraviti dolga. Kupoval je stvari, ki bi jih ne bilo treba, če se pomisli, da je kupil naenkrat dve lovski puški, potem zopet drago sliko od nekega nemškega agenta, ki kaže nekakšne viteze na turnirju. Čemu nam li bodo ti železni nestvori na tem platnu v stanovanju, pa je zopet privlekel od nekje, gotovo za drag denar kupljeno, neokusno preprogo — sedaj pa se je ustavil in je poparjen. Če se pomisli, da sedaj niti najemnine ni plačeval, bi se vsekakor moral prikazati nekje prebitek.

Pa ni bilo drugega, kakor konkurenca konzuma. Justin je znižal cene. Mnogo ljudi se mu je izneverilo, ker je konzum dajal procente, nekaterim je preveč zaupal in se sedaj otepajo plačati, seveda ga je poroka tudi precej stala, blago pa, ki je naročeno na upanje, leži v skladišču, pa se vse to koj pozna.

Bil je v resnici v precejšnji stiski, ne taki, da bi se bilo treba bati hudega, ah, slučajne težave, ki jih mora vsak trgovec preživeti. No, to ga je napravilo malce čemernega, zadirčnega. Če bi imel hišo, bi si najel posojilo. Z županom se razume, z večino odbornikov je prijatelj, o tem ni govora, da ne bi dobil.

Čakal je trenutka, lepe slučajne prilike, da bi se o tej zadevi z ženo pogovorila. To je nerodno, če pomisli, kako sveto je zatrjeval, da jemlje samo njo, ne pa hiše in dote, in da ne trguje z ljubeznijo. Toda ko se je po prvih mesecih streznil, ko mu je misel na ženo, ki si jo je želel, obstala na dognanju, da je žena v kuhinji in da se ni treba zanjo bati, jo je pričel ljubiti z računi. Postala mu je nekako črtalo, s katerim je podčrtaval svoje kalkulacije.

Pri večerji je na glas razvijal svoje načrte, mogoče se bo Ana sama zavzela in pripravila očeta, da izvrši to formalnost, ko vendar ne vidi nikakšnega pomena v tolikšnem zavlačevanju.

— Če bi dozidal še zadaj skladišče, bi pridobil spodaj poleg lokala še en prostor, ki ga krvavo potrebujem. Steno bi prebili, potem bi bila trgovina velika in svetla in če bi jo opremil z novim, modernim pohištvom ter zadaj še združil eno sobo za točilnico, bi konzumu že pokazal, kako se mora trgovati. Tako pa čepim v luknji, ki je manjša od konzuma, saj ni vrag, da mi polovi vse boljše stranke!

Semintja je skrivaj pogledal na Ano, da bi videl, kako so učinkovale njegove besede nanjo. Ana je molčala. Stala je ob štedilniku in živo premišljevala.

Oče ji nič ne pove. Od drugih sliši marsikaj, da prodaja hosto, da je bil oni teden v Celju na razpravi s posojilnico, ki ga tirja za posojilo. Če je že tako na koncu, kaj čaka s hišo —? Ne zaradi dote, zaradi varnosti, da ostane vsaj nekaj v domačih rokah, če je že tako, da se nič ne dá rešiti.

Bolelo pa jo je, ker so se ji le-ti stavki zdeli prikrita terjatev za vse, kar je od te ženitve pričakoval. Drugače si ne more tolmačiti te hladnosti, ki je zadnje čase v njem, saj je vsa ljubezen minila kakor bi trenil, še toliko časa je ni bilo, da bi jo človek premislil, o ne, sedaj je hiša na vrsti! Kako nesmiselno je vse to storjeno in povezano, da ne more biti človek nikdar zadovoljen! Kako vse to vrta in podpihuje v človeku, ah, zaradi ene same hiše, da se meče iz spanja, lazi okoli kakor poparjeno živinče, ki si ne ve pomagati. Vsekakor pojde k očetu. Toda potem, ko bo hiša tu —?

Ali se bodo oni srečni prvi dnevi zopet vrnili —? Ali se bosta ponovno našla, kakor ondi na samotni brvi v tihi zimski noči —?

Justin je šel v gostilno. To je sedaj že navada, ki se je ne izogne. Partijo taroka. Dva vrčka piva.

Ko pride domov in jo poljubi za lahko noč (to je edino ostalo nežnega od prvih dni), diši po tobaku in je ves tuj.

Z odprtimi očmi leži poleg njega in gleda v temo.

Bog ve, si misli, kako bi bilo, če bi se poročila z gozdarjem —? V spomin ji planejo vse one skrivne poti, po katerih sta se ljubila. Trepeče od žalosti, ki je ni moči odgnati.

Vso dolgo noč ždi tako v temi. Ko le zaspi, jo predrami muzika. Gasilska godba igra budnico in v zgodnjem jutru so ti kovinski glasovi, ki tišče v še zaspana ušesa, kakor krik tisočere množice, ki se je pobesnela zagnala po ulici.